нараджаюць асацыяцыі ў гледача, дапамагаюць паэтапнаму асэнсаванню дзеяння і стварэнню на яго аснове мастацкага выразу свята.

Такім чынам, прафесійныя кампетэнцыі рэжысёра ўключаюць не толькі рэалізацыю задумы свята, але і ўздзеянне на гледача, на яго ўнутраны свет. Таму быць выдатным рэжысёрам азначае ведаць актуальныя праблемы сучаснасці, валодаць уменнем мысліць незвычайна, улічваць псіхалогію людзей living рознага ўзросту, іх этнічныя асаблівасці, ствараць у рэжысуры падтэкст у развіцці сюжэта, магчымасць дадумаць яго ў сувязі з пачутым і ўбачаным на сцэне. Вырашыць гэтыя задачы магчыма пры ўмове стварэння мастацкага вобраза, які скіраваны на развіццё мыслення гледача, надае святу прывабнасць і загадкавасць.

УДК [316.722+7.046.1](476)(48)

Ю. С. Барадзін,
аспірант кафедры культуралогіі ўстановы адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»,
г. Мінск, Беларусь

БЕЛАРУСКАЯ І СКАНДЫНАЎСКАЯ МІФАЛОГІЯ Ў МІЖКУЛЬТУРНАЙ КАМУНІКАЦЫІ

Анатацыя. Міжкультурная камунікацыя паміж Рэспублікай Беларусь і прадстаўнікамі скандынаўскіх краін неабходна як сродак узаемасувязі і зносін паміж людзьмі, якія прадстаўляюць свае культуры. Беларусы і скандынаўскія народы могуць паміж сабой абменьвацца ўласнымі міфалогіямі, пантэонам багоў, каб перадаваць інфармацыю ад адной язычніцкай культуры да другой, і ствараць такім чынам параўнальную міфалогію.

Ключавыя словы: міфалогія, язычніцтва, міжкультурныя сувязі, камунікацыі, масавая культура, сучаснасць, пантэон, багі.

Y. Baradzin,
Postgraduate student of the Department of Cultural Studies of the
Educational Institution "Belarusian State University of Culture and Arts",
Minsk, Belarus

BELARUSIAN AND SCANDINAVIAN MYTHOLOGY IN INTERCULTURAL COMMUNICATION

Abstract. Intercultural communication between the Republic of Belarus and representatives of the Scandinavian countries is necessary as a means for interrelationships and communication between people representing their cultures. Belarusians and Scandinavian peoples can exchange their own mythologies, a pantheon of gods, in order to transfer information from one pagan culture to another, and thus create a comparative mythology.

Keywords: mythology, paganism, intercultural relations, communications, mass culture, modernity, pantheon, gods.

Сучасная культура Беларусі і Скандынавіі будуецца на культурнай спадчыне язычніцкага мінулага. Міжкультурныя камунікацыі паміж беларусамі і скандынавамі адлюстроўваюць побыты, норавы і традыцыі старажытных продкаў, якія захаваліся ў язычніцкіх абрадах і рытуалах беларускага і скандынаўскага фальклору, у масавай і медыякультуры канца XX – пачатку XXI ст., навуковай мастацкай літаратуры Беларусі і Скандынавіі. Пошук і знаходжанне падабенства функцый, якія выконваюць беларускія і скандынаўскія багі, параўнальныя аналізы беларускай і скандынаўскай міфалогій шматбожжа дають новыя падставы, умовы, нагоды і магчымасці для міжкультурных камунікацый паміж Рэспублікай Беларусь і краінамі Скандынавіі (Нарвегія, Швецыя, Данія, Ісландыя).

Сучасныя скандынавы, як і беларусы, адраджаюць язычніцкі пантэон багоў [1], што паспрыяе ў будучыні стварэнню параўнальнай міфалогіі, якая дазволіць знайсці агульныя рысы падабенства беларускага [2] і скандынаўскага [3] пантэона багоў: (Пярун – бог-заступнік ваяроў, як бог вікінгаў – Одзін, і грамабой з маланкамі і навальніцай выконвае функцыі скандынаўскага Тора; Бялун-Белбог – бог неба з функцыямі Одзіна; Чарнабог – бог зла з рысамі бога падману – Локі; Сварог – бог агню, як Локі, і бог-каваль, як скандынаўскі Вёлунд; Ярыла кіруе вясной, як Бальдр; Зюзя кіруе зімой, снегам і маразамі падобна сляпому Хёду, Улю і багіні Скадзі; Дажбог – бог сонца, як і скандынаўскі Фрэйр; Лада – багіня любові з функцыямі скандынаўскай Фрэі; Лёля – багіня вясны з функцыямі Бальдра; багіня Мокаш кіруе лёсам, як тры скандынаўскія багіні лёсу – Урд, Вердандзі, Скульд; Жыцень выконвае функцыі Фрэйра, як

бог восені, а Купала, як бог лета, таксама падобны Фрэйру; Стрыбог кіруе ветрам, як з скандынаўскіх багоў-ванаў – Ньёрд; Род – першабог і першапродак багоў падобна скандынаўскаму Буры – бацьку аса Бёра і дзеда Одзіна) [5, с. 29].

У беларусаў і скандынаваў ёсць падобныя духі: нісэ – скандынаўскі варыянт беларускага дамавога, хатніка, ундзіны – скандынаўскія русалкі, у беларусаў завуцца проста русалкамі, зелігены і фенке – ахоўнікі скандынаўскіх лясоў (як Лясун ахоўвае беларускія лясы), ніксы – духі вады, скандынаўскае ўвасабленне беларускага Вадзяніка [6, с. 248].

У беларускім і скандынаўскім фальклоры сустракаюцца падобныя язычніцкія абрады: сейд – скандынаўскі рытуал для здзяйснення магічнай практыкі, які мае падабенства з беларускімі абрадамі – біццё посуду, выклiканне дажджу, карагод для спрыяння добраму ўраджаю, абворванне, выраб абыдзённіка, пераварочванне, калыханне на арэлях і праміванне для абароны ад нячыстай сілы, эпідэміі, для падману хвароб, лячэння хворых дзетак праз купальскі вянок і пераходу ў іншы духоўны стан [4, с. 323]; лекавыя замовы – беларускі варыянт вяртання хвораму здароўя, як скандынавы – з дапамогай рунаў; ландветар – скандынаўскі варыянт беларускага абраду пакланення духам, святым камяням і дрэвам; хольмганг – напамінае архетыпічнае змаганне паміж грамабоем Перунам і змеем-цмокам [4, с. 333].

У канцы XX – пачатку XXI ст. праз рок-музыку і субкультуру металістаў ідзе працяг міжкультурных камунікацый. Беларусь і краіны Скандынавіі – не выключэнне. Як у скандынаўскіх краінах, так і ва ўсіх краінах свету, а таксама ў Беларусі распаўсюджаны viking metal [12]. Паколькі англійская мова з’яўляецца мовай міжнародных зносін, беларускія вікінг-метал гурты, выконваючы некаторыя творы па-англійску, праз англійскую мову з’яўляюцца таксама гуртамі, вядомымі на ўвесь свет, і праз яе падтрымліваюць міжкультурныя стасункі з іншымі замежнымі гуртамі сучасных вікінгаў.

Міжнародныя сувязі паміж беларусамі, скандынавамі і іншымі народамі працягваюцца праз nordic-viking-folk – музыку вікінгаў ранняга Сярэдневякоўя, якую цалкам рэканструююць праз народныя інструменты – бубны, барабаны з конскай скурай і скурай казы і рог [11].

«Вялікае княства Сула» – парк-музей інтэрактыўнай гісторыі, які знаходзіцца ў 49 км ад Мінска, займаецца працягам культуралагічнай рэканструцыі скандынаўскай спадчыны, што ўзмацняе гісторыка-культурныя сувязі паміж беларусамі і скандынавамі. На тэрыторыі Сулы, дзе праходзяць экскурсіі для наведвальнікаў, захоўваюцца разнастайныя рэчы вікінгаў ад іх зброі да дракараў (караблёў), на якіх яны раней здзяйснялі набегі.

Праводзяцца ў Беларусі рыцарскія турніры з удзелам апранутых у касцюмы вікінгаў людзей для рэканструявання ранняй гісторыі. Працягваюцца археалагічныя раскопкі на тэрыторыі былога Полацкага княства і іншых месцаў, дзе вікінгі пакінулі гістарычны след.

Беларускі даследчык міфалогіі – Аляксей Ненадавец праводзіць параўнальны аналіз беларускай і скандынаўскай касмагоніі (стварэнне космасу-свету з хаосу і пустэчы) і падкрэслівае ролю багоў у існаванні свету [6, с. 25]. Вячаслаў Калацэй у вучэбным дапаможніку «Параўнальная міфалогія» адлюстроўвае падабенства функцый беларускіх, скандынаўскіх і іншых індаеўрапейскіх багоў [5, с. 30]. Яўген Папакуль пераклаў «Старэйшую Эду» Сэмунда Мудрага [9, с. 269] і «Малодшую Эду» Сноры Стурлусана [10, с. 58] са старажытнаісландскай на беларускую мову. Такім чынам, скандынаўскія багі праз яго пераклады ўпершыню пачалі размаўляць па-беларуску.

У артыкуле «Скандынаўская культурная прысутнасць у сярэдневяковым Полацку» С. А. Шыдлоўскі згадвае пра культурнае ўзаемадзеянне скандынаўскай і полацкай культур [8, с. 85]. Шыдлоўскі таксама спасылаецца на пісьмовыя крыніцы Полацка, указваючы пры гэтым на скандынаўскае паходжанне Рагвалода і на вялікую ролю скандынаўскай культуры ў гісторыі старажытнай Беларусі. Шыдлоўскі лічыць, што ў нарвежскай гісторыі захоўваецца нарвежская сага пра Рагвалода (Ragnvaldr) і Рагнеду (Ragnheidr) [8, с. 86].

У выданні да адкрыцця выставы «Вікінгі на Усходзе» пад аўтарствам С. Д. Дзярновіча – сумеснага праекта Дзяржаўнага гістарычнага музея Швецыі, Шведскага інстытута, Нацыянальнага музея гісторыі і культуры Беларусі – каталог уключае археалагічныя знаходкі, якія пацвярджаюць сувязі паміж скандынаўскай і полацкай культурамі [7, с. 3].

Рэканструкцыя язычніцкай міфалогіі, беларускага і скандынаўскага пантэона дэміургаў узмацняе міжкультурныя камунікацыі. Вывучэнне язычніцкіх міфаў у культуралагічным аспекце дазваляе рэканструяваць язычніцкую спадчыну Беларусі і Скандынавіі для культурных узаемасувязей.

1. Багі Скандынавіі [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: https://be.delachieve.com/%D0%B1%D0%B0%D0%B3%D1%96-%D1%81%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%8B%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%96%D1%96-%D1%85%D0%B5%D0%B9%D0%BC%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D0%BB%D1%8C-%D1%85%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%B4/. Дата доступу: 17.10.2024.

2. Багі старажытных беларусаў [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: https://project4948754.tilda.ws/page24194379.html. – Дата доступу: 17.10.2024.

3. Боги и богини скандинавской мифологии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.laconlife.ru/scandinavian-gods/. – Дата доступа: 17.10.2024.

4. Дучыц, Л. Язычніцтва старажытных беларусаў / Людміла Дучыц, Ірына Клімковіч. – Мінск : Харвест, 2014. – 368 с.

5. Калацэй, В. В. Параўнальная міфалогія / Вячаслаў Калацэй. – Мінск : Зорны верасень : Паркус плюс, 2009. – 116 с.

6. Міфалогія. Духоўныя вершы / А. М. Ненадавец [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука, 2003. – 471 с.

7. Сідаровіч, В. М. «Вікінгі на Усходзе» – канцэпцыя шведска-беларускай выставы / В. М. Сідаровіч, М. А. Плавінскі. – Мінск, 2003. – 85 с.

8. Шыдлоўскі, С. А. Скандынаўская культурная прысутнасць у сярэдневяковым Полацку / С. А. Шыдлоўскі // Труды молодых специалистов Полоцкого гос. ун-та. – Новополоцк, 2007. – С. 85–86.

9. Эда. Песні пра багоў / уклад., пер. са старажытнаісл. Яўгена Папакуля. – Мінск : Галіяфы, 2021. – 321 с.

10. Эда Сноры Стурлусана / уклад., пер. са старажытнаісл. Яўгена Папакуля. – Мінск : Галіяфы, 2021. – 298 с.

11. Nordic folk music [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.last.fm/tag/nordic+folk/artists. – Data of access: 06.12.2023.

12. Viking metal music [Electronic resource]. – Mode of access: Top viking metal artists | Last.fm. – Data of access: 06.12.2023.